

Nr 206.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I anslutning till sina i årets statsverksproposition gjorda framställningar dels under femte huvudtiteln, punkterna 21—23, dels ock under kapitalbudgeten, bilaga 4, punkterna 3, 4, 6 och 7, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 237, under återopande av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden den 26 april 1940, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för bidrag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer och för låneverksamheten för samma ändamål,

dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden,

dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet;

dels ock för budgetåret 1940/41 anvisa

a) under femte huvudtiteln

1) till Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer ett förslagsanslag av 2,400,000 kronor;

2) till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor;

3) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) såsom kapitalinvestering i Statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor;

2) till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

c) såsom kapitalinvestering i Fonden för låneunderstöd

1) till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;

2) till Lån för bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehäft

dels en inom första kammaren av herr *R. Lindström* väckt motion, nr 51, vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla att lämpliga åtgärder vidtagas för att kredit i lämplig utsträckning skulle kunna ställas till byggnadsindustriens förfogande för att förhindra en svårartad kris på detta betydelsefulla produktionsområde samt för att förebygga en svårartad arbetslöshet,

dels ock en inom andra kammaren av herr *O. Andersson* i Malmö *m. fl.* väckt motion, nr 197, vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder avseende det stöd åt byggandet av bostäder, som med hänsyn till i motionen angivna omständigheter vore erforderliga.

Beträffade de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Innevarande budgetårs anslag.

För förbättrande av bostadsförhållandena hava för budgetåret 1939/40 anvisats de anslag, som framgå av följande sammanställning.

Anslag	Belopp kr.
<i>a) under femte huvudtiteln:</i>	
Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, förslagsanslag	1,700,000
Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden, reservationsanslag	3,250,000
Bidrag till inrättande av pensionärshem, reservationsanslag	1,000,000
<i>b) under statens utlåningsfonder:</i>	
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, reservationsanslag	5,500,000
Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, reservationsanslag	1,500,000
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, reservationsanslag	1,000,000
<i>c) under fonden för låneunderstöd:</i>	
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, reservationsanslag	750,000
Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder, reservationsanslag	3,000,000
Lån för bostadsförbättringsverksamhet, reservationsanslag	2,000,000
Summa kronor 19,700,000.	

Bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer

(propositionen sid. 36—39).

I skrivelse den 25 september 1939, varöver yttranden avgivits av statskontoret, egnahemsstyrelsen och svenska landskommunernas förbund, har *statens byggnadslånebyrå* hemställt, att statens hjälpverksamhet för barnrika familjer genom anordnande av hyresbostäder måtte utsträckas till den egentliga landsbygden, om särskilda skäl därtill äro.

I yttrande den 5 december 1939 med anledning av framställning från drät-

selkammaren i Katrineholm — varöver jämväl statskontoret yttrat sig — har byggnadslånebyrån vidare hemställt om rätt att pröva ansökningar om familjebidrag åt elva i framställningen angivna familjer enligt de föreskrifter, som givits i kungörelsen nr 512/1935 och kungl. brev den 5 juni 1936, ehuru ansökningarna icke inkommit till byrån före den 1 juli 1938.

Ytterligare har byggnadslånebyrån i skrivelse den 22 januari 1940, varöver statskontoret avgivit infortrat utlåtande, hemställt om rätt att, där särskilda skäl äro, i undantagsfall bevilja lån och bidrag enligt gällande kungörelse i ämnet (nr 247/1938), änskönt författningsenlig inteckningssäkerhet icke varder ställd.

Departementschefen har beträffande nu nämnda framställningar anfört följande.

Byggnadslånebyråns hemställen att statens hjälpverksamhet för barnrika familjer genom anordnande av hyresbostäder måtte utsträckas till den egentliga landsbygden, om särskilda skäl därtill äro, är föranledd av ett uttalande av statsutskottet vid 1939 års lagtima riksdag och åsyftar en modifikation av den fördelning av stödåtgärderna till förmån för barnrika familjers bostadsförsörjning mellan stadssamhällen och landsbygd, som vid utformningen av hjälpverksamheten avsågs och otvivelaktigt i huvudsak är naturlig med hänsyn till de olikartade bebyggelseförhållandena. Då, såsom framgår av byggnadslånebyråns framställning, det i undantagsfall kan framstå som önskvärt, att även på den egentliga landsbygden hyresbostäder för barnrika familjer skola kunna anskaffas, har jag intet att erinra mot byggnadslånebyråns ändringsförslag. Det torde dock böra understrykas, att vid tillämpningen beviljandet av bostadsanskaffningslån för hyresbostäder på den egentliga landsbygden bör ske restriktivt och med hänsyn till förekomsten på orten av tillräcklig efterfrågan på bostadslägenheter i hyreshus.

Mot byggnadslånebyråns hemställen med anledning av framställning från drätselkammaren i Katrineholm om rätt att pröva ansökningar om familjebidrag åt vissa familjer enligt de föreskrifter som givits i kungörelse nr 512/1935 och kungl. brev den 5 juni 1936, ehuru ansökningarna icke till byrån inkommit före den 1 juli 1938, har jag med hänsyn till i fallet anförda omständigheter intet att erinra.

Byggnadslånebyråns hemställen om rätt att, där särskilda skäl äro, i undantagsfall bevilja lån och bidrag enligt kungörelse nr 247/1938, änskönt författningsenlig inteckningssäkerhet icke varder ställd, är otvivelaktigt ägnad att ingiva principiella betänkligheter. Det är dock å andra sidan uppenbart, att fall kunna givas, där det är omöjligt för en i övrigt bidragsberättigad, skötsam och som egnahemsinnehavare lämplig försörjare av barnrik familj att skaffa tomt med äganderätt eller tomträtt inom det område, där med hänsyn till arbetsplats o. s. v. bosättning för honom är möjlig. Om vid särskild prövning och genom sådana särskilda anordningar, som byggnadslånebyrån antytt, den ökade risken genom bristen på realsäkerhet finnes ringa, synes det rimligt, att möjlighet till dispens, meddelad av Kungl. Maj:t kan givas. Jag vill därför förorda en dylik dispensrätt, vilken givetvis bör tillämpas endast i sällsynta undantagsfall.

Beträffande medelsanvisningen till bostadsanskaffningslån och familjebidrag för budgetåret 1940/41 förordas, att anslagen upptagas till de belopp, som beräknats i 1940 års statsverksproposition, utgörande 2,400,000 kronor under femte huvudtiteln och 20,000,000 kronor under kapitalbudgeten.

Bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden

(propositionen sid. 27—36).

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna ett reservationsanslag å 3,250,000 kronor såsom bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å kapitalbudgeten beräkna, dels under statens utlåningsfonder till lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden (nybyggnads-lån) ett reservationsanslag å 3,000,000 kronor, dels under fonden för låneunderstöd till lån för bostadsförbättringsverksamhet (förbättringslån) ett reservationsanslag å 2,000,000 kronor.

I skrivelse den 19 december 1939 har *statens egnahemsstyrelse* erinrat om, att den av Kungl. Maj:t den 29 augusti 1939 erhållit i uppdrag att i samråd med domänstyrelsen verkställa den utredning och avgiva det förslag rörande kolonisationsverksamheten i Norrland och Dalarna samt upplåtelse av skogstorp, odlingslägenheter, kronotorp och andra lägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen, som tidigare åvilat egnahemsutredningen. Utan att ännu kunna framlägga något allmänt förslag i dessa ämnen har egnahemsstyrelsen funnit det angeläget att framlägga förslag, ägnade att möjliggöra en förbättring av de allvarligaste bristerna å bostäderna på ifrågavarande k r o n o l ä g e n h e t e r.

Det bostadsbestånd det här gäller utgjordes vid 1938 års utgång av 2,049 skogstorp och odlingslägenheter samt 128 kronotorp. Verksamheten med avseende å samtliga lägenheter handhaves av domänstyrelsen. För samtliga upplåtelseformer gäller, att staten upplåter odlingsmark och bidrager till uppförande av åbyggnader medelst byggnadsbidrag, vilka enligt kungl. brev den 14 juni 1929 jämte kostnader för viss byggnadsmateriel m. m. bestridas från ett under nionde huvudtiteln uppfört anslag till kolonisation: odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl. Efter 15 s. k. frihetsår skall innehavaren av dylika lägenheter erlägga arrende beräknat efter markvärde, odlingshjälp och byggnadsbidrag.

En särskild form av odlingslägenheter utgöra de s. k. fjällägenheterna, vilka enligt kungörelse den 3 juni 1915 upplåtits ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens lappmarker. Fjällägenheterna, till vilka byggnadshjälp ävenledes utgår, ehuru i ringa omfattning, från nyssnämnda anslag och vilka förvaltas av länsstyrelserna, uppgingo den 1 juli 1939 till 140 st. inom Västerbottens län och 189 inom Norrbottens län.

De kolonat slutligen, vilka upprättats enligt beslut av 1918 års riksdag, uppgingo den 1 juli 1939 till ett antal av 452. Verksamheten handhaves under egnahemsstyrelsens kontroll i Norrbottens och Västerbottens län av särskilda kolonisationsnämnder samt i övriga norrlandslän och i Kopparbergs län av domänstyrelsen. En del av kolonaten hava bebyggt genom statens försorg, medan en del bebyggt av kolonisten, som därtill erhållit visst statsbidrag. Även för kolonat beräknas lega, vilken dock utgår först efter ett antal frihetsår, vilka senast av 1938 års riksdag utsträckts till 20 år.

Egnahemsstyrelsens förslag i denna del innebär, att åtgärder för förbättring av bostäder på här avsedda kronolägenheter skola anordnas i huvudsak inom ramen för de bestämmelser, som äro meddelade dels i kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 464) om förbättringsbidrag, nybyggnads- och förbättringslån, dels i kungörelsen den 27 maj 1938 (nr 247) om lån och bidrag av statsmedel för beredande av bostäder i egnahem åt mindre bemedlade barnrika familjer.

En effektivare förbättringsverksamhet än hittills anser styrelsen emellertid förutsätta, att bostadsförbättringsbidragen för här avsedda kategorier höjas till högst 2,500 kronor. Den omständigheten att en lägenhetsinnehavare erhåller bostadsförbättringsbidrag för en byggnad borde vidare icke utgöra hinder för att han avgiftsfritt erhåller virke och, i den mån det eljest ifrågakommer, cement till byggnaden eller att han åtnjuter ersättning för sådant byggnadsmaterial. Värdet härav borde självfallet icke inräknas i den uppskattade kostnaden för byggnadsföretaget.

Ehuru egnahemsstyrelsen anser det önskvärt, att så många lägenhetsinnehavare som möjligt nöja sig med bidrag och därigenom undvika att ikläda sig skuld för byggnadsändamål förordar den dock, med tanke på att förbättringsbidrag icke i alla fall torde vara tillfyllest, möjlighet för dessa lägenhetsinnehavare att komma i åtnjutande av såväl nybyggnads- och förbättringslån som bostadsanskaffningslån med familjebidrag. Härvid föreslås, att lån må kunna utlämnas utan hänsyn till att realsäkerhet icke kan erbjudas. Beträffande särskilt egna hem för barnrika familjer föreslår egnahemsstyrelsen, att det ansvar och den befattning med verksamheten överhuvud taget, som åvilar kommunen, helt bortfaller för dessa kategorier.

I fråga om organisationen av ifrågavarande bidrags- och låneverksamhet förordar egnahemsstyrelsen, att verksamheten handhaves av de för lägenheterna ansvariga organen, d. v. s. domänstyrelsen, kolonisationsnämnderna samt, beträffande fjällägenheterna, länsstyrelserna, varvid i avseende å grunderna för verksamheten samråd dock bör ske med egnahemsmyndigheterna och statens byggnadslånebyrå.

Egnahemsstyrelsen påvisar slutligen den orättvisa, som ligger däri, att lägenhetsinnehavare, som tidigare enligt 1929 års kungörelse om kronotorp m. m. erhållit byggnadsbidrag, äro skyldiga att erlægga ränta efter 3.6 %, medan förbättringsbidragen utgå gratis, och föreslår, att innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, vilka åtnjutit byggnadsbidrag enligt 34 § kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170) angående upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m., må till den del byggnadsbidragen enligt domänstyrelsens beprövande avse bostadsbyggnader befrias från härå belöpande höjning av den årliga arrendeavgiften, räknat från och med arrendeåret 1940/41.

Beträffande medelstildelningen för här avsedda ändamål föreslår egnahemsstyrelsen, dels att — sedan riksdagens godkännande inhämtats — medel av Kungl. Maj:t tilldelas ur anslagen och fonderna för innevarande budgetår,

dels ock att medel för verksamheten reserveras för budgetåret 1940/41, allt efter en av styrelsen uppgjord plan (prop. sid. 32).

Egnahemsstyrelsen har jämväl föreslagit viss ändring i förfarandet vid fördelningen av bostadsförbättringsbidrag. I detta avseende har styrelsen gjort gällande, att icke enbart antalet av egnahemsnämnderna tillstyrkta ansökningar bör få vara utslagsgivande vid Kungl. Maj:ts fördelning av ifrågavarande anslag. Med den erfarenhet som numera vunnits och med den kännedom om bostads-, befolknings- och arbetsförhållanden inom de olika länen som vore tillfinnandes, borde det icke — framhåller styrelsen — föreligga några svårigheter att fastställa en relativt bestående procentuell fördelning för egnahemsnämnderna, varvid dock fördelningen efter hand och på grundval av efterkontroll givetvis skulle kunna justeras. Med en sådan anordning bleve det möjligt att tidigare fördela använda medel, varjämte en viss rationalisering av ansökningsförfarandet skulle underlättas.

I detta sammanhang har jämväl erinrats om vissa uttalanden av 1937 års utredning angående arbetsförhållandena vid det mindre jordbruket. Enligt utredningens mening borde staten ekonomiskt medverka för åstadkommande av arbetsbesparande installationer i de mindre lanthemmen i form av bostadsförbättringsbidrag och nybyggnadslån, innebärande alltså att bidrag och lån skulle kunna utgå även enbart för sådana installationer. Utredningen förutsätter härvid, att installation av vattenledning må omfatta även vattenledning för ekonomibyggnader. Det synes vidare utredningen önskligt, att villkoren för erhållande av bostadsförbättringsbidrag resp. nybyggnadslån så utformas, att det tydligt framgår att hjälp för anordnandet av tekniska installationer, såsom vatten-, avlopps- och värmeledning, må kunna utgå till lägenheter, som äro belastade med egnahemslån. Vid ett stort antal sådana lägenheter föreläge nämligen starkt behov av förbättringar i det berörda hänseendet.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Emot egnahemsstyrelsens förslag beträffande fördelningen av bostadsförbättringsbidrag och lån mellan egnahemsnämnderna har jag ingenting att erinra, utan torde detsamma kunna läggas till grund för bestämmelser i ämnet.

Egnahemsstyrelsens förslag beträffande bostadsförbättringar på kronolägenheter innebär, att inom de bostadspolitiska stödåtgärdernas ram särskilda åtgärder vidtagas för att effektivisera bostadsförbättringsverksamheten på skogstorp, odlingslägenheter, kronotorp, fjällägenheter och kolonat i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län. Att en effektivisering är önskvärd med hänsyn till bostadsbeståndets beskaffenhet, synes vara ostridigt. De skäl, som av statens byggnadslånebyrå anförts emot lånevägen, äro emellertid tillräckliga att för detta klientel begränsa stödåtgärderna till bostadsförbättringsbidrag. Det kan icke vara önskvärt, att dessa lägenhetsinnehavare, för vilka statsmakterna gång efter annan måst bevilja lättnader i avgälden, skola ytterligare skuldsätta sig för bostadsförbättringar. Å andra sidan måste bostadsförbättringsbidragen avvägas så att möjligheter givas för en mera genomgripande förbättring i synnerhet då det gäller barnrika familjer. Jag delar sålunda egnahemssty-

relsens mening, att bostadsförbättringsbidragen må kunna utgå med högst 2,500 kronor för de här avsedda lägenhetsinnehavarna, samt att synnerlig vikt lägges vid, att de särskilda möjligheter att erhålla virke eller annat byggnadsmaterial, som stå till buds, också i varje fall bli utnyttjade. Det bidrag, som sålunda vid sidan av bostadsförbättringsbidraget kan erhållas för bostadens upprustning, må ej inräknas i den byggnadskostnad, som lägges till grund för beräkning av bostadsförbättringsbidraget. Med utnyttjande av denna förmån och med beaktande av att lägenhetsinnehavarens egen arbetsinsats på ett skäligt sätt inräknas i den byggnadskostnad, på vilken bostadsförbättringsbidrag beräknas, torde i de allra flesta fall en genomgripande bostadsförbättring kunna möjliggöras utan någon penninginsats från lägenhetens innehavare. Då verksamheten inskränkes till utlämnande av bostadsförbättringsbidrag, föreligga knappast tillräckliga skäl att överflytta dess handhavande till de för lägenheterna närmast ansvariga organen, utan bör densamma alltför handhavas av egnahemsnämnderna, vilka emellertid böra hålla kontakt med dessa organ. Med hänsyn till att här föreligger ett särskilt motiverat behov av stödåtgärder hos en väl avgränsad grupp av bostadsinnehavare torde av anslaget till bostadsförbättring särskilda medel böra reserveras, såsom enligt beslut av 1939 års riksdag skedde för kolonister i Norrbottens län. Det belopp å 50,000 kronor, som därvid reserverades, har ännu ej disponerats.

Kungl. Maj:t har på mitt förslag dessutom ännu ej fördelat ett belopp av ytterligare 190,000 kronor avsett för den allmänna bostadsförbättringsverksamheten, varför sammanlagt 240,000 kronor av innevarande budgetårs anslag äro tillgängliga för här avsett ändamål. Därest riksdagen ej däremot framställer erinran, torde därför av bostadsförbättringsanslaget för budgetåret 1939/40 få disponeras 240,000 kronor att fördelas för av egnahemsstyrelsen i dess skrivelse den 19 december 1939 angivna ändamål och enligt däri angivna grunder mellan egnahemsnämnderna i nyss angivna län, varjämte jag förordar, att av anslaget för budgetåret 1940/41 likaledes 240,000 kronor reserveras för samma ändamål. I detta sammanhang förordar jag även egnahemsstyrelsens förslag, att lägenhetsinnehavare, som erhållit byggnadsbidrag enligt 1929 års kungörelse om kronotorp (nr 170), från och med arrendeåret 1940/41 befrias från därav föranledd ökning av arrendeavgiften.

Beträffande de synpunkter, som framförts av 1937 års utredning angående arbetsförhållandena vid det mindre jordbruket, bör först framhållas, att enligt nu gällande bestämmelser såväl bostadsförbättringsbidrag som nybyggnadslån och förbättringslån kunna utgå för anordnande av ledningar för vatten och avlopp eller för förbättrande av vattentäkt. Jag anser mig i detta sammanhang endast böra framhålla, att, även om syftet i första hand anges vara att underlätta hushållsarbetet i lanthemmen, anläggning av vatten- och avloppsledning — även i ekonomibyggnader — samt värmeledning jämväl måste betraktas som en hälsovårdande åtgärd, vilket av hälsovårdsnämnderna bör beaktas vid bedömandet av inkomna ansökningar av denna art.

Av anslaget till bostadsförbättring på landsbygden torde, oaktat något anslag för lantarbetarbostadslån icke beräknats för budgetåret 1940/41, 150,000 kronor få disponeras för lantarbetarbostadsbidrag enligt kungörelse den 22 juni 1939 (nr 465) samt 75,000 kronor till förbättring av fiskarbostäder inom de norrländska kustlänen enligt kungörelse den 22 juni 1939 (nr 472). Jag anser mig dessutom för riksdagen böra anmäla, att av anslaget till bostadsförbättring på landsbygden för innevarande budgetår egnahemsstyrelsen tilldelats ett belopp av 36,500 kronor för avlöningar och resersättningar åt fyra byggnadskontrollanter. Medel torde för samma eller liknande ändamål få disponeras även under budgetåret 1940/41.

Beträffande den totala medelsanvisningen för budgetåret 1940/41 kan visserligen sägas, att behovet av bostadsförbättringar, sådant detta kommit till synes i ingivna ansökningar, kunde motivera väsentligt större belopp än de som upptagits i årets statsverksproposition. Å andra sidan torde, som tidigare fastslagits, detta behov få avhjälpas under en längre tidsperiod, varjämte det nuvarande läget på kapitalmarknaden icke tillåter någon väsentlig utvidgning av verksamheten. Jag har sålunda icke kunnat tillstyrka, att anslag för bostadsförbättringsverksamhet anvisas på tilläggsstat för budgetåret 1939/40, och förordar därför, att anslagen för budgetåret 1940/41 upp- tagas till de belopp, som beräknats i 1940 års statsverksproposition.

Bidrag till inrättande av pensionärshem

(propositionen sid. 40).

För innevarande budgetår har till ifrågavarande ändamål anvisats ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, varav vid utgången av februari 1940 disponerats ett sammanlagt belopp av 276,133 kronor. För nästa budgetår beräknas anslagsbehovet till 500,000 kronor. Några ändringar i statsbidragsgrunderna ifrågasätts icke.

Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet m. m.

(propositionen sid. 40—76).

I skrivelse den 25 september 1939 har *statens byggnadslånebyrå* hemställt, att 3,000,000 kronor måtte äskas för ändamålet, därvid byrån förorddat, att tertiärlån må kunna utgå jämväl till landets tre största städer, som hittills varit undantagna från dessa lånemöjligheter.

Över byggnadslånebyråns förslag hava yttranden avgivits av *statskontoret*, *fullmäktige i riksbanken* samt *svenska stadsförbundet*. Beträffande innehållet i dessa yttranden hänvisat till propositionen (sid. 41).

Den 23 december 1939 har *bostadssociala utredningen* överlämnat en memoria rörande bostadsbyggnadsverksamheten och bostadsförsörjningen (statens off. utredn. 1939: 50). Promemorian innehåller en översikt av bostadsmarknadens och byggnadsverksamhetens utveckling under senare år, en diskussion av förutsättningarna för bostadsproduktionens och bostadsmarknadens utveckling i fortsättningen, undersökningar av byggnadskostnadernas förändringar samt förslag till vissa åtgärder.

Utredningen sammanfattar sina allmänna synpunkter på läget å byggnads- och bostadsmarknaderna samt på behovet av åtgärder sålunda.

Utredningen utgår från såsom säkert och ofrånkomligt, att bostadsbyggnadsverksamheten under följande år kommer att mycket starkt inskränkas. Verkningarna härav på kapitalmarknad, arbetsmarknad och bostadsmarknad äro i flera hänseenden svårbedömbara. Det finns dock allvarlig risk för å ena sidan en arbetslöshet, som icke kan uppsugas genom sysselsättningsexpansion på andra aktuellt mera angelägna arbetsområden, varför den »besparing» ur folkhushållets synpunkt, som bostadsbyggandets inskränkning skulle innebära, till motsvarande del blir illusorisk, och å andra sidan för bostadsbrist. Uppstår bostadsbrist, kommer den redan föreliggande tendensen till stegring av hyresnivån att skärpas, vilket med hänsyn

till den allmänna prisutvecklingen innebär väsentliga risker. Dessa kunna visserligen mötas medelst en hyresreglering. En bindning av hyrorna för redan befintliga hyresbostäder måste emellertid komma att ytterligare försämra betingelserna för nyproduktion och sålunda bidra att skärpa bostadsbristen, varjämte en med hänsyn till bostadsmarknadens normala funktioner i framtiden olycklig splittring av hyresnivån skapas. Utredningen förbiser icke, att en auktoritär reglering av hyrorna kan komma att bli nödvändig av socialpolitiska och prispolitiska skäl, men är av den uppfattningen, att man först bör söka med positiva medel förhindra uppkomsten av bostadsbrist och mera avsevärd hyresstegring. Då bostadsproduktionen under nästföljande år måste komma att bli starkt begränsad, framstår det som angeläget, att den kvarstående produktionen inriktas på tillgodoseende av de socialt mest angelägna bostadsbehoven. Trots de allmänna skäl av statsfinansiell och penningpolitisk art, som i nuvarande läge tala för begränsning av sådan statlig verksamhet, som icke tillgodoser akuta försvarsberedskapsbehov, är det därför enligt utredningens mening — och särskilt med hänsyn till den prispolitiska betydelsen av att motverka hyresnivåns stegring — angeläget, att de statliga stödåtgärder, som främja bostadsanskaffningen, icke begränsas. Det synes även utredningen angeläget, att den kommunala byggnadsverksamheten — som måhända kommer att påkallas av arbetsmarknadspolitiska skäl — näst efter tillgodoseendet av anläggningar för civila försvarsändamål inriktas på bostadsförsörjning, om bostadsknapphet föreligger eller hotar, framför sådana byggnadsföretag med administrativa, kulturella och andra ändamål, som icke i nuvarande läge äro oundgängligen nödvändiga.

För att man skall kunna nå syftet att i största möjliga mån motverka bostadsbrist och hyresstegring är det nödvändigt icke endast att en viss nyproduktion av bostäder uppehålls, utan även att det utbud av nya bostäder, som kan komma till stånd nästa år, kan göras till priser, som ej alltför mycket överstiga de hittillsvarande. Det gäller sålunda att söka med tjänliga medel begränsa verkan av inträdda höjningar i byggnadskostnaderna och framför allt räntestegringen, utöver vad i sådant hänseende kan åstadkommas genom allmänna kreditpolitiska åtgärder. I det föregående ha diskuterats möjligheterna att genom förändrade konstruktioner och förenkling av utförandet motverka kostnadsstegringen. Dessa möjligheter måste givetvis utnyttjas, men de äro begränsade och i nuvarande läge långt ifrån tillräckliga. Utredningen vill understryka angelägenheten av att kommunerna i sin tomtförsäljningspolitik taga vederbörlig hänsyn till bostadsbyggandets försämrade betingelser och till behovet att kompensera kostnadsstegringarna, vilket jämväl torde vara ett kommunalt intresse, ävensom att vissa bestämmelser om beräkning av ackord, vilka verka hinderligt och fördröjande på byggnadsverksamheten, justeras i arbetsavtalen. Alla dessa medel tillsammans torde dock vara långt ifrån tillräckliga för att nå ovan uppställda syftemål. Därest icke genom allmänna kreditpolitiska medel räntan kan bringas att sjunka tillbaka avsevärt från nuvarande läge, kvarstår till större delen uppgiften att motverka den hotande hyresstegringen.

Utredningen utgår ifrån, att för närvarande ekonomiska stödåtgärder (utöver redan existerande) för befordrande av bostadsanskaffningen, vilka skapa en avsevärd statsfinansiell belastning, icke kunna ifrågakomma. Sådana åtgärder som allmän räntediskriminering till förmån för byggnadsverksamheten, d. v. s. lån till underränta för bostadsbyggandet i allmänhet, och engångsbidrag till kapitalnedskrivning torde därför icke behöva upptagas till diskussion.

Från dessa allmänna utgångspunkter föreslår utredningen följande modifierationer i gällande villkor för statens tertiärlån.

Tertiärlånen löpa för närvarande med en ränta av $4\frac{3}{4}$ procent samt amorteras på 25 år. Räntan utgjorde tidigare 4 procent, varjämte 1 procent avsattes till en riskfond, av vilken återbetalning skulle ske till låntagarna, i den mån fondens medel icke konsumerades av förluster. Den sedermera vidtagna höjningen med $\frac{3}{4}$ procent torde få betraktas såsom en motsvarande riskpremie. Utredningen föreslår nu, att räntan bestämmes till 4 procent ävensom att lånebeloppet ökas från 15 till 20 procent av fastighetsvärdet.

I syfte att förhindra, att den allmänna räntestegringens verkan omedelbart överföres på den årliga fastighetskostnaden föreslås vidare, att annuiteten till en början fastställs till ett belopp, som motsvarar en mycket lång amorteringstid, förslagsvis till $4\frac{3}{4}$ procent under de första fem åren; denna annuitet motsvarar — om den bleve bestående — en amorteringstid av bortåt 50 år. Då en dylik amorteringstid för ett så högt beläget lån icke kunde anses lämplig, borde lånevillkoren kompletteras med bestämmelsen, att lånet efter en löptid av 5 respektive 10 år skulle kunna av staten konverteras på sådant sätt, att amorteringstiden etappvis förkortades till en definitiv amorteringstid av 30 år. En sådan konvertering borde dock vid det första tillfället, efter 5 år, då fastighetens ekonomi måhända ännu icke kunnat tillgodoföras ett eventuellt lägre ränteläge för primär- och sekundärlån, dock ej ske med mindre endera att det allmänna ränteläget sjunkit eller hyresnivån på orten stigit i en sådan grad, att antingen den låntagande fastighetens utgifter minskats och fastigheten därigenom kunde bära ökad amorteringsbörda för tertiärlån, eller också att hyrorna kunnat höjas för vinnande av samma ändamål. Vid det senare tillfället, efter 10 år, borde anpassningen av annuiteten till belopp, som motsvarade en amorteringstid av sammanlagt 30 år, ske ovillkorligt.

Härjämte förordar utredningen, att tertiärlån, som för närvarande endast utgå till fastigheter innehållande hyres- eller bostadsrättslägenheter, bör kunna utgå även till enfamiljshus. Då enfamiljshus, åtminstone på mindre orter, dock måste anses vara av lägre värde ur kreditsäkerhetssynpunkt, synes det utredningen lämpligt, att lånegränsen beträffande dem sättes lägre än för flerfamiljshus; i stället kunde lånebeloppet i förhållande till fastighetsvärdet ökas. Utredningen föreslår därför en lånegräns av 85 procent och ett lånebelopp av 35 procent av fastighetsvärdet för tertiärlån till enfamiljshus. Amorteringstiden skulle i dessa fall beräknas till 25 år, men efter 10 år skulle annuiteten anpassas till en återstående amorteringstid av 10 år.

Såsom en komplettering till nu angivna lättnader i tertiärlånegivningen har utredningen föreslagit befrielse från fastighetsskatt under en period av 10 år beträffande bostadsfastigheter, som skattefriheten förutan kunna antagas icke hava kommit till stånd.

Över bostadssociala utredningens förslag hava inhämtats *yttranden* från statskontoret, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, egnehemsstyrelsen, statens industrikommission, statens byggnadslånebyrå, kam-

marrätten, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser. Tillfälle att avge yttrande har vidare lämnats fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska bostadskreditkassan, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, kommunalskatteberedningen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Sveriges fastighetsägareförbund, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige samt ett antal kommuner. En sammanställning av dessa yttranden återfinnes i propositionen (sid. 63—73), till vilken utskottet får hänvisa.

Här må endast erinras, att *statens byggnadslånebyrå* i sitt utlåtande ställt sig mycket tveksam mot förslaget att utsträcka tertiärlånegivningen till enfamiljshus. Då byrån det oaktat tillstyrkt förslaget, skedde det under försättning, att åt byrån inrymdes en vidsträckt diskretionär prövningsrätt, huruvida lån i det särskilda fallet finge utgå. Långivningen borde i regel icke avse att medverka till uppförandet av enstaka enfamiljshus på skilda orter utan huvudsakligen begränsas till sådana samhällsbildningar, där man normalt kunde påräkna en viss marknad för hus av denna typ. Vidare måste de lånesökande noga sovras. Man kunde skäligen begära, att lånesökanden gjorde reda för vissa möjligheter, såvitt bedömas kunde, att framdeles bestrida bostadskostnaden. Uttrycklig föreskrift borde givas därom, att uppgifter om sammansättningen av lånesökandens familj och om hans ekonomiska förhållanden skulle tillhandahållas byggnadslånebyrån.

Departementschefen har i här berörda frågor anfört följande.

Utvecklingen på byggnadsmarknaden under de senaste månaderna synes i stort sett bestyrka den uppfattning om denna marknads läge och utsikter, som bostadssociala utredningen framställt i sin promemoria. Vid en förnyad enquête bland byggnadsföretagare, som socialstyrelsen verkställde i februari månad innevarande år, framgick en ytterligare begränsning i produktionsplanerna utöver den, som konstaterades vid en undersökning, företagen i oktober 1939. Även uppgifterna om meddelade byggnadslov visa en stark sammankrympningstendens. Under den sista månaden föregående år, då verkan av det inträdda kritiska läget för byggnadsverksamheten hade hunnit framträda i siffrorna rörande byggnadslov, var enligt uppgift från socialstyrelsen i större och medelstora städer antalet beviljade eldstäder genomsnittligen mindre än en femtedel av antalet under motsvarande månad föregående år. Enligt preliminära, hittills tillgängliga uppgifter från första kvartalet innevarande år var i 30 städer med mer än 10,000 invånare antalet beviljade eldstäder endast föga mer än en tiondel av motsvarande antal under första kvartalet år 1939. Även om uppgifter rörande byggnadsplaner och byggnadslov av naturliga skäl icke kunna ge en preciserad anvisning om den kommande utvecklingen utan alltid måste utmärkas av den osäkerhet, som gäller produktionsplanerna själva, synes det befogat att räkna med en synnerligen stark minskning av den enskilda byggnadsverksamheten såsom sannolik eller säker. Denna minskning torde starkast gå ut över bostadsproduktionen.

Verkningarna på arbetsmarknaden av byggnadsverksamhetens förflamning har under de senaste månaderna börjat göra sig gällande. Avslutningsarbetena på förra årets stora byggnadsverksamhet höllo under en del av den

gångna vintern sysselsättningen i ungefär samma nivå som den under senare år sedvanliga. Genom uteblivandet av det för årets första kvartal vanliga säsonguppsvinget har därefter situationen på byggnadsindustriens arbetsmarknad allvarligt försämrats, jämfört med tidigare år. Byggnaderna av skyddsrum o. d. har i en viss, om än skäligen begränsad, grad motverkat denna försämring; verkan av dylika företag torde även vara av mera tillfällig art. Under den senaste tiden synas även i viss utsträckning byggnadsarbetare ha sökt och erhållit arbete inom andra områden, särskilt skogsbruk och jordbruk. Även inkallelserna till militärtjänstgöring ha givetvis medverkat till att minska den öppna arbetslösheten. Den sammanlagda verkan av dessa faktorer — av vilka vissa äro av tillfällig art — är dock icke större än att arbetslöshet kvarstår i en omfattning, som är ägnad att ingiva allvarliga bekymmer. Jämväl sysselsättningen inom byggnadsmaterialindustrierna och andra av byggnadsverksamheten beroende industrier har påverkats i ogynnsam riktning.

Bostadssociala utredningen utgår från såsom ofrånkomligt, att byggnadsverksamheten under nu innevarande år kommer att mycket starkt inskränkas, och fastslår som sin uppfattning, att försök att medelst statliga stödåtgärder hålla byggnadsproduktionen uppe i den nivå, den haft under senare år, icke kan ifrågasättas. Sätillvida skiljer sig utredningens utgångspunkt endast till graden från den, som förelegat för de myndigheter och organisationer, som med hänvisning till den statsfinansiella situationen och till nödvändigheten att inrikta användningen av landets produktiva resurser och valutatillgångar efter nu mera angelägna ändamål än bostadsbyggande ställt sig principiellt avvisande till alla stödåtgärder för bostadsbyggandet.

Det är här uppenbarligen en fråga om en praktisk avvägning, vid vilken hänsyn måste tagas såväl till bostadsmarknads- och arbetsmarknadsläget som till statsfinansiella och andra omständigheter, som i nuvarande läge dominera. Många av de faktorer, som vid en sådan avvägning kräva beaktande, kunna ännu endast med ringa visshet bedömas. Utredningen har påpekat, att enligt socialstyrelsens sedvanliga undersökning i oktober månad av läget på bostadsmarknaden i rikets städer bostadstillgången under sistförflutna höst icke var särdeles riklig och att vissa för hushållsbildningen bestämmande faktorer fortfarande ligga på en hög nivå, varför det icke vore otänkbart att trots den begränsning i bostadsefterfrågan, som krisläget kan medföra, bostadsbrist kan uppkomma, om bostadsutbudet snabbt och starkt reduceras. Enligt preliminära uppgifter från den pågående allmänna hyresräkningen, som meddelats av socialstyrelsen, voro i oktober 1939 i 31 städer med mer än 10,000 invånare av 556,000 lägenheter (motsvarande c:a 80 procent av alla lägenheter i städer av nämnda storleksordning) ett antal av 11,090, eller 2.0 procent, lediga; för smålägenheter upp t. o. m. 2 rum och kök var ledighetsprocenten 1.8. Dessa siffror kunna icke sägas representera någon mera betydande bostadsreserv. I de orter, till vilka de anförda uppgifterna hänföra sig, uppgick antalet av under år 1939 ingångna äktenskap — den viktigaste faktorn för bestämmandet av nytillskottet till bostadsefterfrågan — till 21,139, d. v. s. bostadsreserven utgjorde endast omkring hälften av ett års äktenskapsbildning. Uppgifter om äktenskapsfrekvensen under den hittills gångna delen av innevarande år föreligga ännu endast för Stockholm, där siffrorna för första kvartalet 1940 betydligt överstiga dem för motsvarande tid föregående år. Även om de under nuvarande förhållanden nybildade äktenskapen endast till en begränsad del leda till reguljär hushållsbildning och bostadsefterfrågan, torde det dock av ovan anförda uppgifter vara uppenbart att risken för bostadsbrist icke kan negligeras. Det är här vidare att märka, att i den mån strävan att inskränka bostadskostnaderna

tager sig uttryck i flyttningar från större till mindre lägenheter detta ökar risken för bostadsbrist beträffande de socialt viktigaste lägenhetskategorier-
na, smålägenheterna. Det är givetvis icke möjligt att på förhand beräkna, i vilken grad bostadsefterfrågan kan komma att påverkas av det nu rådande politiska läget och dess ekonomiska konsekvenser. Sannolikt kommer utvecklingen att bli lokalt starkt splittrad. Självklart är att stödåtgärder för bostadsbyggande måste fördelas med hänsyn till de under en sådan utveckling växlande behoven på olika orter. Om på vissa orter bostadsbehovet skulle vara helt fyllt men arbetsmarknadshänsyn skulle kräva åtgärder, torde dessa få vara av annan art än de nu föreslagna, vilka enligt utredningens uppdrag endast avse bostadsbyggande. Jag håller det dock för sannolikt, att på åtskilliga orter ett behov av stödåtgärder för bostadsbyggande i syfte att skapa en tillgång av nya, icke alltför fördrjade bostäder skall visa sig föreliggande.

Vad arbetsmarknadssynpunkten beträffar torde det vara ofrånkomligt att många inom den stora byggnadsarbetarkår, som de senare årens högt uppdrivna byggnadsverksamhet skapat, tillfälligt eller permanent söka sysselsättning på andra områden. Åtgärder till stöd för byggnadsverksamheten böra icke få fördölja detta faktum eller fördröja omflyttningsprocessen. Det torde dock vara en illusion, att vid en nedgång av byggnadsverksamheten av den omfattning, som synes hota, de därinom förut sysselsatta arbetarna samt och synnerligen skulle kunna överföras till andra områden och arbetslöshet alltså icke uppstå. Sätillvida ha stödåtgärder för bostadsbyggandet även sin arbetslöshetspolitiska motivering. Det kan komma att visa sig, att åtgärder av den begränsade omfattning, som utredningen av hänsyn till det statsfinansiella läget föreslagit, få skäligen begränsad betydelse ur denna synpunkt. Med hänsyn till situationens ovisshet torde det vara lämpligt att beträffande denna fråga avvakta lägets vidare utveckling.

Det argument mot stöd åt bostadsbyggandet, som hänför sig till behovet att reservera valutor för andra ändamål än för import av råvaror för bostadsbyggande, torde icke behöva tillmätas avgörande betydelse. Endast c:a 10 procent av byggnadskostnaderna för ett bostadshus motsvaras av importerade råvaror. Härtill kommer, att på grund av forcerad import under den gångna hösten behovet av importråvaror för byggnadsändamål på de flesta punkter torde vara fyllt för lång tid framåt, varför valutor icke torde behöva tagas i anspråk för sådan import i en grad, som kan verka avgörande på bedömandet av frågan om stöd åt bostadsbyggandet i dess helhet.

Med hänsyn till anförda omständigheter delar jag den uppfattningen, att nu åtgärder med det syfte, som utredningen angivit, böra vidtagas. Angelägenheten av att en nödvändig överflyttning av arbetskraft från byggnadsverksamheten till andra, aktuellt mera angelägna arbetsområden icke fördröjes samt ovissheten om de förutsättningar, som komma att skapas av den följande allmänna politiska och ekonomiska utvecklingen, synes mig dock göra det naturligt, att åtgärder som ha avseende på bostadsbyggandet betraktas som en beredskap, vars ikraftsättande efter Kungl. Maj:ts bedömande göres beroende av situationens utveckling. De medel, som kunna komma att anvisas till stödjande av byggnadsverksamheten, böra i enlighet med detta betraktelsesätt icke omedelbart till hela beloppet ställas till respektive förvaltningsorgans förfogande utan utportioneras på sätt, som kan finnas lämpligt med hänsyn till utvecklingen av läget på bostadsmarknad och arbetsmarknad.

Förslaget angående modifikationer i reglerna för terliärlånegivningen synes mig i det hela välgrundat. I vissa remissyttranden har emellertid erinrats om att genom ränteutvecklingen efter promemorians avgivande den föreslagna räntesatsen kommit att innebära icke endast ett statens riskövertagande utan

även en viss direkt räntesubvention. En viss höjning av räntesatsen torde på grund härav böra ske. Röntan bör emellertid avvägas så att icke syftet att bidraga till tillkomsten av billigare bostäder äventyras. Efter öfvervägande av nämnda förhållanden förordar jag en räntesats av $4\frac{1}{2}$ procent.

Öfvervägande skäl synas mig tala för förslaget att utsträcka tertiärlånegivningen till enfamiljshus. Dessa äro visserligen underlägsna hyreshus ur kreditvärdessynpunkt. Med tillämpning av de prövningsregler, som byggnadslånebyrån i sitt yttrande angivit, torde dock förlustriskerna kunna väsentligt reduceras.

Då anledningen till det undantag beträffande landets tre största städer, som hittills gällt i tertiärlånetilldelningen, icke längre synes föreligga, vill jag icke motsätta mig byggnadslånebyråns, av bostadssociala utredningen stödda yrkande att undantaget upphäves.

Det torde kunna komma att visa sig, att även om tertiärlån på gynnsamma villkor ställas till byggnadsverksamhetens förfogande, denna dock röner avgörande hinder på grund av svårighet eller omöjlighet att erhålla bottenlån och sekundärlån på villkor, som göra byggnadsföretag ekonomiskt möjliga. Detta är emellertid en fråga av allmänt kreditpolitisk natur, som torde få tagas upp i ett vidare sammanhang än det här förevarande.

Jag kan icke ansluta mig till utredningens förslag angående befrielse från fastighetsskatt under viss tid. De skäl av praktisk och principiell art, som i flera remissyttranden anförts mot en sådan skattebefrielse, synas mig öfverväga. Härvid är dock uppenbart, att om sådan skattebefrielse icke föreskrives kommunalt stöd åt bostadsbyggande måste givas i annan form för att det av utredningen angivna syftet i fråga om graden av kostnadsreducerande verkan skall nås; att det statliga stödets verkningsgrad skulle ökas genom ökad subvention i någon form är jag i nuvarande läge icke beredd att föreslå. Lämpliga och tidigare använda former för kommunalt stöd åt byggnadsverksamheten synas vara billig eller gratis upplåtelse av tomtmark, vilken dock har väsentlig betydelse endast på större orter, samt medverkan vid kreditanskaffning. Frågan om kommunala stödåtgärder i andra former än nu nämnda torde här böra lämnas öppen. Behovet av stödverksamhet kan växla starkt i olika kommuner och därmed ock kommunernas intresse av att sätta in ett stöd. Under sådana omständigheter torde den smidigaste anpassningen av åtgärder efter situationens krav nås, om formen för och omfattningen av kommunala stödåtgärder lämnas åt kommunernas eget avgörande.

Bostadssociala utredningen har, utan direkt förslag, angivit ett belopp av 10 milj. kronor åt tertiärlån såsom behöfligt, för att någon mera avsevärd verkan skall kunna nås. Sett i förhållande till de belopp, som bostadsbyggandet under senare år krävt på den allmänna kreditmarknaden, respektive de belopp, varmed den totala bostadsproduktionens värde under innevarande år synes komma att minskas, framstår den angivna summan och även totalsumman av den bostadsbyggnadsverksamhet, som med hjälp därav kan komma till stånd, såsom skäligen ringa. Det statsfinansiella läget och andra tidigare angivna förhållanden nödvändiggora emellertid viss försiktighet. Jag förordar därför, att till förevarande ändamål såsom reservationsanslag anvisas ett belopp av 10,000,000 kronor.

Utskottets yttrande.

De av departementschefen förordade ändrade grunderna för bidrag till främjande av bostadsförsörjningen för mindre bemedlade barnrika familjer samt för låneverksamheten för samma ändamål finner sig utskottet böra tillstyrka. Detsamma gäller de föreslagna ändringarna i grunderna för bi-

drag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden. Kungl. Maj:ts beräkning av anslagsbehovet för nu nämnda ändamål ävensom för statsbidrag till inrättande av pensionärshem har icke givit utskottet anledning till erinran.

Kungl. Maj:ts förslag angående tertiärlånen bygger på uppfattningen, att en synnerligen stark minskning av den enskilda byggnadsverksamheten kommer att inträda under nästa budgetår, till följd varav man sannolikt har att, bland annat, räkna med en stigande arbetslöshet inom byggnadsbranschen. Utskottet kan i huvudsak ansluta sig till denna uppfattning men vill samtidigt med hänsyn till ovissheten beträffande den allmänna politiska och ekonomiska utvecklingen understryka departementschefens uttalande, att åtgärderna för bostadsbyggandets befrämjande böra betraktas som en beredskap, vars anlåtande göres beroende av situationens krav. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet jämväl, att de föreslagna åtgärderna icke få förhindra överflyttningen av arbetskraft från byggnadsverksamheten till arbetsområden, som äro aktuellt mera angelägna. Från dessa utgångspunkter har utskottet intet att erinra emot de föreslagna modifieringarna i reglerna för tertiärlånegivningen, liksom ej heller mot det för denna låneverksamhet äskade anslagsbeloppet.

I motionerna I:51 och II:197 har uppmärksamheten särskilt riktats på de svårigheter, vari den nu pågående bostadsproduktionen försatts genom rådande knapphet å kapitalmarknaden, samt åtgärder påkallats för att underlätta kreditmöjligheterna för bostadsproducenterna. Utskottet finner de i motionerna framförda synpunkterna värda allt beaktande. Utskottet vill för sin del särskilt betona, att det uppkomna krisläget för åtskilliga byggnadsföretagare framkallat en ekonomisk situation, som de med nuvarande lånemöjligheter icke kunna behärska och som utan ingripande från det allmännas sida kan befaras leda till svåra konsekvenser för såväl de till dessa företag knutna leverantörerna som för arbetarna. Enligt utskottets uppfattning måste det anses önskvärt, att möjligheter beredas att i särskilda fall, då så oundgängligen erfordras, ordna toppkrediterna beträffande byggnader, som uppförts under det senaste året och för vilkas finansiering den inträdde krisen föranlett svårigheter. Utskottet vill därför förorda, att Kungl. Maj:t medgives befogenhet att för sistnämnda ändamål från ifrågavarande anslag lämna tertiärlån efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 26 april 1940 förordade ändrade grunder för bidrag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer och för låneverksamheten för samma ändamål;

b) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden;

- c) godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet;
- d) för budgetåret 1940/41 under femte huvudtiteln anvisa
- 1) till *Främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* ett förslagsanslag av 2,400,000 kronor;
 - 2) till *Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden* ett reservationsanslag av 3,250,000 kronor;
 - 3) till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* ett reservationsanslag av 500,000 kronor;
- e) för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i Statens utlåningsfonder anvisa
- 1) till *Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* ett reservationsanslag av 20,000,000 kronor;
 - 2) till *Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;
- f) för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i Fonden för låneunderstöd anvisa
- 1) till *Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet* ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;
 - 2) till *Lån för bostadsförbättringsverksamhet* ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

II. att motionerna I: 51 och II: 197 må anses besvarade genom vad utskottet anfört.

Stockholm den 4 juni 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andersson* i Fältenborg, *Andrén*, *Ström* i Lidköping, *Magnusson* i Kalmar, *Bäcklund* och *friherre De Geer*; samt

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Svensson*, *Eriksson* i Stockholm, *Danielsson*, *Persson* i Falla, *Andersson* i Prästbol, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson*, *Hansson* i Rubbestad och *Mårtensson*.